

**ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ”
СЕЛО ОСИКОВИЦА, ОБЩИНА ПРАВЕЦ**

ВЪТРЕШНОУЧИЛИЩНА КВАЛИФИКАЦИЯ

Форма на обучение: Институционална - учители

Вътрешноучилищен обучител - Илонка Недялкова-начален учител

Тема № 1

„Анкетиране и интервюиране с педагогическа цел”

Анкетирание и интервюирание

1. Анкетирание (анкета)

Анкетирането (анкетата) е метод за събиране на данни, при който изследвателят получава информацията непосредствено от представители на населението, подбрани по такъв начин, че на основание на техните отговори да може с достатъчна степен на надеждност да се правят изводи за цялото население или за някаква негова част.

Прилага се за изследване на мнения и отношения на изследваните лица за определени събития, факти и пр. В педагогическите изследвания се прилага повече в областта на възпитанието. Анкетирането се осъществява с помощта на **анкетна карта**, която по същество е система от въпроси и отговори, носещи информация за мненията и отношенията на изследваните лица. Лицата, които отговарят на въпросите, се наричат **респонденти**. Съществуват следните форми на анкетата:

- а) **стандартизирана** – отделните въпроси и отговори са дадени предварително и в определена последователност, като от анкетирания се изисква да посочи по съответен начин един или няколко отговора, които според него са верни;
- б) **частично стандартизирана** – въпросите и тяхната последователност са дадени предварително, но от анкетирания се изисква при някои въпроси сам да конструира отговорите си;
- в) **нестандартизирана** (свободна анкета, интервю) – не са дадени нито формулировките на въпросите, нито е определена последователността на тяхното задаване.

Анкетата може да бъде още **писмена** (стандартизираната и частично стандартизираната) и **устна** – свободна анкета, интервю (нестандартизираната).

Анкетата предоставя на изследвателя пет основни типа информация: **за факти** (най-често биографични сведения, които могат да се окажат съществени при интерпретацията на другите данни), **за знания** (съждения на респондента за обкръжаващия свят, т.е. това, което той знае или си мисли, че знае), **за мнения** (съждения на респондента относно неговите предпочитания или възгледи за определени предмети и събития), **за отношения** (сравнително устойчиви настроения на респондентите и техни оценки за определени събития, явления и идеи), и **за поведенчески отчети** (твърдения на респондентите за това, как постъпват в един или друг случай).

В педагогиката се прилага предимно писмената анкета, която от своя страна се осъществява чрез специално изготвени за конкретните ситуации и цели **анкетни карти**. Анкетната карта се състои най-общо от три основни части: **уводна**, **основна** и **заключителна** (демографска) част. В **уводната част** на респондента се разясняват задачите на изследването, така че той да се убеди в значимостта на анкетата и в това, че тя си заслужава времето, което ще отдели за нея. Нерядко това се удава чрез апелирането към някаква висша цел или позоваването на общопризнат авторитет (например организация, институция, държавен орган и пр.) Обяснявайки задачата на изследването, важно е да се стараем да избягваме специалните термини, които не се употребяват от респондентите във всекидневното общуване. Не се препоръчва да се лъжат респондентите, но заедно с това в уводната част не трябва да се разкрива такава информация, която може да доведе до изопачаване на отговорите. Ако съобщим на респондента, че обект на изследването са расовите предразсъдъци, то той ще даде различни отговори, отколкото ако му кажем, че изследването се отнася

просто до взаимоотношенията между гражданите или някаква друга неутрална тема.

Уводната част може да помогне на изследователя да установи добър контакт с респондентите и да разсее евентуалните им опасения относно това, дали анкетата не служи като прикритие за някакви неблагоприятни цели. И накрая, въпреки че трябва да притежава всички споменати характеристики, уводната част трябва да бъде стегната и кратка като изложение, да включва (освен в специални случаи) изрични гаранции за анонимността на респондентите и предварителни благодарности за участието им в анкетата.

Основната част на анкетната карта съдържа формулираните предварително и структурирани в определена последователност въпроси, с помощта на които изследователя цели да получи информацията, която му е необходима за да направи съответните изводи относно изследваната съвкупност. Въпросите в анкетната карта могат да бъдат следните видове:

- а) по съдържание - за факти, знания, мнения, отношения, поведенчески отчети;
- б) по форма - открити и закрити;
- в) по функции - основни (касаещи решаването на основните задачи на изследването) и функционални (въвеждащи, подготвителни, отвличащи, филтриращи, контролни и пр.).

Заключителната част на анкетната карта включва въпроси от биографичен и демографски характер, които целят получаване на фактически данни за респондента; някои от тях могат да бъдат от личен характер. Тези въпроси обикновено се поставят в края на анкетната карта, за да не се породи у респондента предварителното впечатление, че изследователят се бърка там, където не му е работата. Поставянето на този род въпроси накрая, освен това, води до допълнителното преимущество, че скучните въпроси, с които хората обикновено се сблъскват при попълването на бланки от всякакъв род, се оставят за края, а отначало се задават интересни въпроси и, по такъв начин, на респондента не му доскучава веднага.

Към въпросите в анкетната карта се предявяват изисквания от различен характер. Без претенции за изчерпателност тук ще споменем някои от най-съществените:

1. Да се предпочитат прости и ясни формулировки.
2. Да се избягват прекалено дълги въпроси.
3. Да се употребяват еднозначни въпроси.
4. Да се избягва задаването на въпроси, надхвърлящи възможностите на анкетираните.
5. Да се предпочитат конкретни и да се избягват по-обща въпроси.
6. Да се избягват сугестивни въпроси от рода на "Вие нали не мислите, че ..." и пр.

2. Интервюиране (интервю). Същност, особености и изисквания към провеждането

Интервюто е разновидност на анкетния метод, при която интервюиращият в личен контакт с респондента поставя устни въпроси и получава устни отговори, като съхранява неутрална позиция по време на интервюирането и фиксира резултатите.

Интервюто има редица *сфери на приложение*: в търсещите изследвания - за уточняване на проблематиката и за разработване на основата за анкета; за

контрол на информацията, получена чрез други методи; основен метод при малки извадки; като допълнителен метод при редица други методи и т.н. Съществуват редица *разновидности на интервюто* - еднократно и панелно; тематично и фокусирано; насочено и ненасочено (респондентът сам избира темата и напълно излага идеите си); стандартизирано, полустандартизирано и нестандартизирано; специализирано; интервю по телефона и пр.

Ако е възможно отрано да установим кръга на респондентите, то би било добре като начало да им изпратим пощенски картички, за да ги уведомим за предстоящото посещение на интервюиращия “във връзка с провеждане на важно научно /приложно/ изследване”. Такъв похват ще породи у респондента доверие и ще увеличи вероятността той да даде съгласието си да участва в интервюто.

Като допълнение към споменатото изследователят е длъжен преди началото на интервюто да се увери в това, че: а) всеки интервюиращ е снабден със стандартния текст на “въстъпителното слово”, което ще позволи в проста форма да се обясни на респондента същността на изследването и веднага да се пристъпи към интервюто; б) всеки интервюиращ притежава препоръчително писмо и документи, а също и телефонен номер, с помощта на който респондентът при желание може да провери личността на интервюиращия и целта на неговото посещение; в) при необходимост местната полиция е уведомена за провеждането на изследването и знае как да отговаря на възможните телефонни обаждания по повод на това.

В хода на интервюто интервюиращият трябва да се придържа към следните правила:

1. Времето на началото и края на всяко интервю задължително се фиксира в бланката на интервюто.
2. Всички запълнени бланки от интервюта трябва да бъдат подписани от интервюиращия или на тях трябва да бъде поставен неговият код, ако му е определен такъв.
3. За да се установи атмосфера на доверие, трябва да се стараем да гледаме респондента в очите.
4. За да не се намалява темпото на интервюто, отговорът на въпроса по възможност да се фиксира в момента, в който се задава следващият въпрос.
5. Отговорите трябва да се фиксират колкото е възможно по-незабележимо за респондента.
6. При стандартизирано интервю, интервюиращият трябва сам да чете и фиксира всички отговори. Не трябва да се разрешава бланката на интервюто да се попълва от респондента, както е при анкетата.
7. Ако е нужно да се фиксира коментар към отговора, то той трябва да се записва не във вид на резюме, а точно с тези думи, които е използвал респондентът.
8. Ако респондентът отговаря пространно, трябва да се стремим да получим от него по-ясен отговор.
9. Ако респондентът започва отговора с думите “Не, но...”, то подобни оценъчни бележки следва да се фиксират така, както и самия отговор.
10. Ако за получаване на адекватен отговор трябва предварително да се опипа почвата, то интервюиращият следва да отбележи това в съответната бланка и да запише тези въпроси, които могат да му помогнат в това отношение (например: “А защо става така, че...”).

11. Никога не трябва да се прави опит за едновременно интервюиране на повече от един човек.
12. Трябва да се стараем да провеждаме интервюто насаме с респондента. Ако още някой настоява да присъства, трябва да му се постави условие да не се намесва в интервюто. Не трябва да се внасят изменения в отговорите на респондента в случай, че друг го убеди да промени своето първоначално мнение.
13. Интервюиращият не трябва да позволява на респондента да го включва в обсъждане на предмета на изследването, тъй като забележките на интервюиращия може да повлияят върху отговорите на респондента.
14. Ако формулировката на въпроса или предлаганият вариант на отговора предизвиква у респондента възражения, интервюиращият трябва не просто настоятелно да я повтаря, а да обясни, че е длъжен да задава въпросите в този вид, в който са записани и че не той е отговорен за формулировката.
15. Възраженията на респондента към въпроса трябва да се отбелязват на полетата на бланката за интервю, тъй като по-късно може да се окажат полезни.
16. Трябва да се фиксират само първоначалните отговори. Не трябва да се променя фиксиран отговор, ако респондентът помоли за това, след като чуе следващия въпрос.
17. Когато респондентът отговаря “Аз не зная...”, не трябва да бързаме веднага да му задаваме следващия въпрос, защото тази фраза понякога е уводна за отговора по същество - “Аз не зная ..., но ми се струва, че ...”.
18. Никога не трябва преднамерено да се променя формулировката или последователността на въпросите.
19. Никога не трябва да се съобщава на респондента (даже ако той помоли), това, което са отговорили на дадения въпрос другите респонденти.
20. Никога не трябва да се опитваме да интервюираме по памет. Бланката за интервюто трябва винаги да е пред очите на интервюиращия и той трябва да се обръща към нея даже тогава, когато е достатъчен един поглед върху листа, за да си при-помни въпроса.
21. След приключването на интервюто, преди да освободим респондента, трябва още веднъж да прегледаме цялата бланка, за да се убедим, че са зададени всички въпроси и са фиксирани всички отговори.

Формулиране на въпросите. Подбор на интервюиращите

При формулирането на въпросите за интервюто, трябва да се спазват изискванията, отнасящи се към въпросите в анкетната карта.

При подбора на интервюиращите трябва да се стремим към хора, притежаващи следните качества:

1. Интервюиращият трябва да се държи скромно и да не предизвиква у респондента никакви опасения.
2. В хода на интервюто интервюиращият трябва да бъде безпристрастен, открит и доброжелателен.
3. В идеален план интервюиращият трябва да е свършено честен, надежден и скрупулъозен в работата, уравновесен и спокоен в личното общуване.

Специализирано интервю

В случая се интервюират не представители на извадка (т.е. интервюто не е извадково), а типични представители на ограничена група от населението -

например малтретирани, скитници, затворници, имигранти, хора с увреждания и пр. Този вид интервю се отличава от извадковото по редица особености. **Първо**, при специализираното интервю може да се случи изследовател и респондент да говорят на различни езици както в буквален, така и в преносен смисъл. Респондентът може да употребява жаргонни думи, които не са известни на интервюиращия или пък да използва обичайни думи и изрази в непонятно за изследователя значение. **Второ**, изследователят не може да очаква от респондента задължително да демонстрира умения и навици, присъщи на обичайния културен човек - например да чете, да разсъждава или да следи развитието на чуждата аргументация.